

De quan fórem estrelles i coets

J. Àngel Cano Mateu

De quan fórem estrelles i coets

J. Àngel Cano Mateu

**XVI Premis Universitat de València
d'Esriptura de Creació, 2019**
Narrativa breu en valencià

«Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, tret d'excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals d'algun fragment d'aquesta obra».

Cap part d'aquest publicació no pot ser reproduïda, transmesa o publicada de cap manera ni per cap mitjà sense autorització expressa dels propietaris del copyright.

En la XVI edició dels Premis Universitat de València d'Esriptura de Creació, any 2019, en la modalitat de narrativa breu en valencià, un jurat format per Núria Cadenes, Carles Cortés, Ferran Garcia-Oliver i Pedro J. Sánchez com a secretari, declarà guanyadora l'obra *De quan fórem estrelles i coets*, de J. Àngel Cano Mateu. Aquests premis estan organitzats pel Servei d'Informació i Dinamització (Sedi) amb la col·laboració de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació i les Aules de Literatura, d'Arts Escèniques i de Cinema del Vicerectorat de Cultura i Esport.

VNIVERSITAT
D VALÈNCIA

Servei d'Informació i Dinamització **Sedi**

1a edició: novembre de 2019

© **del text:** J. Àngel Cano Mateu

© **d'aquesta edició:** Universitat de València

Motiu de coberta: Josep Olaso Garcia - Edicions 96

Disseny i maquetació: Josep Olaso Garcia - Edicions 96

Revisió lingüística: Maria Josep Escrivà - Edicions 96

Apartat de correus 23, 46670 la Pobla Llarga
Telèfon d'atenció: 96 246 11 04

ISBN: 978-84-17213-59-6

DL: V-3673-2019

Als meus pares, José i Pepi,
per tot i per tant

—Cadascun de nosaltres té una estrella a seguir. Ves-te'n! Aquesta terra està maleïda. Mentre tu hi vius, et sents com si estiguessis al centre del món. Et sembla que no canvia mai res. Després, te'n vas un any, dos, i, quan tornes, tot ha canviat. Es trenca el fil; no trobes a qui volies trobar. Les teves coses ja no hi són. Cal que te'n vagis molt de temps, molts anys, per retrobar a la tornada la teva gent, la terra on vas nàixer. Però ara no és possible perquè estàs més cec que jo.

—Qui ho va dir això: Gary Cooper, James Stewart, Henry Fonda?

—No, Totó, això no ho va dir ningú. Això ho dic jo. La vida no és com l'has vista al cinema. La vida és més difícil. Ves-te'n! Torna-te'n a Roma! Ets jove, el món és teu; jo ja soc vell. No et vull sentir parlar a tu, vull sentir com parlen de tu. No tornis. No pensis amb nosaltres. No tombis el cap. No escriguis. No et deixis enganyar per la nostàlgia. Oblida'ns, a tots. Si no ho resisteixes i te'n tornes, no em vinguis a trobar. No et tornaré a deixar entrar a casa meva. Ho has entès?

Cinema Paradiso (1988), de Giuseppe Tornatore

L'últim instant (30 de desembre de 2017)

Com uns mariners que, davant el fort temporal, no saben com moure el timó per redreçar el rumb. Com el discurs d'un advocat que no aconsegueix salvar el seu client d'una cadira elèctrica. Com una piràmide de cartes, una damunt l'altra, que no pot resistir la força d'un alè. Com un castell d'arena al qual no s'ha sabut posar una bona fortificació i la més petita de les onades l'ensorra. Com aquells concursos de la tele quan comença el compte enrere de cinc, quatre, tres, dos, u, i cap dels participants no en sap la resposta. Com el futbolista que té a l'abast empatar una final i des dels onze metres acaba errant. Com el jugador que té un pòquer i veu com, en l'*all in*, l'adversari li mostra una escala reial. Com. I així i tot, encara hi ha l'ínfima esperança que el mar permeta al vaixell arribar a bon port. Que una llei en l'últim segon elimine la pena capital. Que els naips es tornen a edificar en un bufit. Que el castell d'arena tinga bona base i en mantinga gran part de l'estructura dempeus. Que el presentador hi afija una pròrroga de cinc segons més. Que l'àrbitre determine que els jugadors rivals s'han anticipat al xiulit i han entrat dins l'àrea abans d'hora, i es repetisca el penal. Que el crupier estiga astut i s'adone que el tafurer ha fet trampa per la K de piques que ocultava en la mànega de la camisa. Que.

Un desig (1 de gener de 2018)

Només un desig: aquest.

La vesprada de Pandora (7 de gener de 2018)

Passen els dies del temps convingut, i arriba la temuda vesprada de diumenge. Pandora, asseguda al sofà a l'espera que acaben les vacances de Nadal, i mentre canvia de canal, encara recorda aquella vegada que furtà la clau a Epimeteu, la clau que obria aquella estranya –temptadora i maleïda!– caixa. Té en ment el moment concret, el segon exacte, en què la hi va ficar i la va fer girar: tots els mals s'estengueren. Féu aquella cara d'O i la tancà de seguida, però no fou suficientment ràpida i només aconseguí que hi romanguera l'esperança. Hui, vesprada de diumenge, quan a l'amic Sísif està a punt de tornar-se-li a escórrer la pedra, hi ha pensat, en aquella malifeta de fa uns anys. I si no l'haguera oberta? Hauria passat a la història pel motiu que hi ha passat? Tanmateix, la recordarien? Al cap i a la fi, és la guardiana de l'esperança, no? I tot humà –no els déus; a ells no els en cal– en té, d'esperança, malgrat que hi veja impossibles pertot. Hi pensa i hi repensa, una volta i una altra, i una altra, i es mira la caixa, que es manté immutable damunt el segon prestatge del moble –normal, és una caixa. S'hi acosta i l'acaricia; amb els palpissos dels dits índex i cor recorre els dibuixos que la transporten als temps en què els focs d'artifici i les estrelles batallaven per il·luminar les nits, en què els coets li sonaven a melodies íntimes. Mentre repassa els diferents relleus, una llàgrima ofega partícules de pols del primer prestatge. Ho decideix a l'instant: va a buscar la clau, guardada sempre al primer calaix de la tauleta de nit. Sap que, en realitat, tot allò inventat i que la tenia per protagonista era l'excusa perquè alguna empresa de tasses, llibretes i agendes que ven pseudofelicitat en creara el suat eslògan; l'esperança, al capdavall, són situacions anímiques. Si tornara a veure brillar l'estrella que un dia guanyà en llum i color els focs artificials, si tornara a escoltar aquell coet que anònimament es

llançà quan conegué Epimeteu, tot i que només fóra de passada, de gaidó, momentàniament, res, tan sols una mil·lèsima de segon, pum i un espurneig, no faria el que es disposa a fer tot seguit: hi fica de nou la clau, la fa girar, entreobre la caixa cinc segons –i els compta: etcètera–, i la torna a tancar. Se la mira, i no l'acaba de convèncer –normal, és una caixa–, però s'està una llarga estona al davant. Tant se val; ja comprovarà, la setmana que ve, si ha quedat buida o encara és plena. Allò desconegut és imparcial, es va repetint mentalment, i torna a seure al sofà.

Les portes sempre callen (15 de gener de 2018)

No hi ha res més trist que veure com un pis en què has viscut i compartit tantes inauguracions, tants moments, tants somriures i algunes llàgrimes, es buida. El problema és que no solament el pis es buida; també tu et buides, viatget amunt, viatget avall. En la primera maleta, hi col·loques alguna roba i la instantània del primer dia, quan us vau fotografiar mentre hi entràveu per primera vegada. En la segona bossa amb llibres, s'hi apiloten totes les sèries començades, algunes finalitzades i d'altres que ja mai més no acabareu, a més de les carícies i els jocs de mans sota la manta. En la motxilla, amb carpetes i fulls, hi queden restes d'un Cap d'Any. Mentre hi guardes les sabates i les esportives, també hi diposites aquell viatge a l'illa de Tabarca a l'estiu.

Per tot això, per evitar viure i veure justament això que ara vius i veus, vas pensar que seria una bona idea que començares tu a desallotjar la teua part del pis. Però una llum interna s'engega: alto!, vés a poc a poc, que l'altra persona no està traient els seus objectes, i sense saber ben bé per què, t'atures i t'aferres a aquell espurneig d'esperança. Hi vas un dia, i hi vas

un altre. I observes les seues andròmines al mateix lloc. I si al final... Però la part racional et diu que no, que seguisques, tot i que... Marxes i ja hi tornaràs un altre dia. Saps com vau quedar, malgrat que no entengues ni compregues res, malgrat les preguntes sense resposta que naveguen pel cap, però veus que hi ha roba. Et culpes moltes vegades, però sense saber-ne el motiu. Vols fer-ne autocrítica, però no saps en quin aspecte t'has de centrar. I així i tot, encara hi ha roba seua. No obstant això, hi vas l'endemà, i ja ha deixat deserta la seua part de l'armari. Sense saber quin sentit de la lògica estàs obeint, et dius –t'autoenganyes– que és normal, perquè s'haurà de vestir, però, com que la resta de pertinences hi són, el colp no és tan dur. Passen els dies, l'un darrere l'altre, i només vas al pis per comprovar que tot és un malson solucionable i que les coses romanen al lloc de sempre.

Fins que hui, en entrar-hi, notes una gelor i un eco quan saludes, a pesar que no esperes que ningú no et retorne el formalisme perquè hi vas –i estàs– sol. El pis s'està despersonalitzant de nou. I sents molta, molta pena, tanta que voldries cridar ben fort, ben fort, ben fort, però per les hores que són, millor que t'ho engolisques i ja ho vomitaràs en un altre moment, o d'una altra manera. El silenci crea llàgrimes. De nou, no entens què ha pogut passar, no entens com s'ha arribat a aquell punt, no entens en quin moment aquells gairebé cent metres quadrats han decidit que s'havien de tornar a quedar sense vida. I el pitjor de tot és que el fet que no entengues res va acompanyat d'una ínfima esperança, que es va esfumant, però que encara es manté viva, allà al fons del teu cos, o del teu cor, que, com ja t'he dit abans, també s'està buidant. Sense adonar-te'n, esperes darrere la porta uns dies abans que calga girar-ne la clau per sempre més. Esperes en silenci, mut, esquena contra paret, a

sota de la pantalleta que t'avisa si algú vol pujar, per si escoltes cap soroll familiar. Però no, no escoltes res i, al capdavant, en gelat, tens per segur que no ho faràs. El pis no ajuda perquè la porta també calla. És clar, À.: les portes sempre callen.

Per les teulades, com un gat sense amo (22 de gener de 2018)

Mentre passeges per alleugerar el pes nostàlgic –i calòric– dels diumenges, el veus allí, amb el llom difuminat amb el cel, a sobre d'aquella casa cantonera. Està llepant-se la cama, imagines que netejant-se-la després d'haver-la ficada qui sap on. A mesura que t'hi apropes, deixa l'activitat lingual i creueu les mirades; uns ulls grocs, amb la nineta com dues mitges llunes, et perforren. Una llegenda urbana –suposes que és una llegenda, tot i que era l'avi el que t'advertia que no els mirares directament als ulls– narra que si es creuen mirades durant molta estona entre un gat i un humà, l'animal tendeix a atacar. A tu no et trau l'ull, però està tranquil, simplement li has atret l'atenció; hi ha massa altura, deu pensar, perquè li pugues fer cap mal, cosa que, d'altra banda, tampoc no pretens. D'on vindrà? En quines teulades més deu haver estat? Què farà en acabar de mirar-te i llepar-se la cama? Buscarà menjar? Recer? Buscarà algú? Tindria amo i el deuen haver abandonat, o se'n deu haver escapat i hi tornarà quan tinga fam? No entens de gats salvatges, ni tampoc de domèstics, no saps a què responen, ni quins motius els fan moure's d'un lloc a un altre. Supervivència? És possible. Omplir la buidor dels minuts? Tal volta. No ho saps. El deixes enrere i segueixes a la teua. Al cap d'unes desenes de metres, gires la vista de nou cap a la casa cantonera, però ja no hi és. Potser, si hi torna, al seu lloc d'origen, tindrà festa a la cuina, i balls sense orquestra, i rams de roses sense espines. Ja se't dibuixa la